СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 228. Джерзі Ситі, Н. Дж., вівторок, 23-го листопаду 1943. No. 228. Jersey City, N. J., Tuesday, November 23, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

ЧЕТВЕРТА ПОЗИЧКА НА 14 БІЛІОНІВ У СІЧНЮ

ВАШИНГТОН. — Секретар скарбу Генрі Морґентав заповів, що нова уже четверта з черги федеральна позичка, розпічнеться 18. січня 1944. р. і буде тривати до 15. лютого. Вона має досягнути висоти 14 біліонів долярів, отже на один біліон менше, ніж була третя позичка. Комерційні банки будуть могти купувати бонди Четвертої позички, але лише в обмеженій висоті. У засаді секретар скарбу рахує, що від поодиноких осіб прийде 5 з половиною біліонів, а найбільше рахує на корпорації, від котрих надіється дістати 8 з половиною біліонів. У цій сумі зараховані вже й банкові позички.

КОНҐРЕСОВИЙ КОМІТЕТ ПРИЗНАЄ ЛИШЕ ПЯТУ ЧАСТИНУ ПОДАТКІВ.

ВАШИНГТОН. — Комісія Засобів і Способів палати репрезентантів виробила плян нових податків, який обіймає 2 біліони й 140 міліонів дол., тобто лише пяту частину суми, вимаганої урядом. Комісія видала заяву, в якій сказано, що висота податків не є важна для стримання інфляції, а важніша є ощадність у видатках з державного скарбу. Розумна ощадність понизить теж податки, а це знову стримає інфляцію, на думку членів комісії.

ДОМАҐАЄТЬСЯ ЗВІЛЬНЕННЯ 300,000 ФЕДЕРАЛЬНИХ СЛУЖБОВЦІВ.

ВАШИНГТОН. — Сенатор Гарі Ф. Бирд, предсідник спільної конгресової комісії для Знижки Неконечних Федеральних Видатків, проголосив уже другий звіт комісії з поміченнями, як заощадити видатки федерального уряду. Комісія домагається, щоб федеральний уряд відправив 300,000 службовців, а це саме зменшить федеральні видатки на один біліон долярів. Комісія закидує урядови подвоювання цієї самої роботи, а це викликує непотрібно подвійний видаток, Як приклад непотрібної витрати гроша комісія згадує факт, що не менше як 134 різнородних бюр та аґенцій займається лише розслідом справ, а є аж 22 різні комісії, що займаються риболовством.

МАЙНЕРСЬКА ПЛАТА УСТІЙНЕНА — ЗАГРОЗА ПОДОРОЖІННЯ УГЛЯ.

ВАШИНГТОН. — Краєва Воєнна Рада Праці затвердила умову між майнерською юнією і секретарем нутрішних справ Гаролдом Л. Ікесом в справі підвишки платні, але обтяла 30 і пів цента тижнево, бо при обчислюванню платні в угоді знайшли помилку, яку тепер спростовано. — Представники 40 відсотків власників копалень зажадали підвижки ціни вугля, бо інакше, як кажуть, буде зруйнований угляний промисл.

НА ПОЛЬСЬКІМ ВІЧУ КРИТИКУЮТЬ МОСКОВСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

НЮ ЙОРК. — У салі Менгетен Сентер відбулося польське віче при участи 4,000 осіб, з якого винесено домагання, щоб Аліянти признали Польщі передвоєнну границю, отже разом з Західною Україною. На вічу промовляли: мейор Ню Йорку Ля Ґвардія, бувший амбасадор до Польщі Гю Ґібсон, перший премієр Польщі Ян Кухаржевскі й інші. Конґресменка Джесі Сомнер з Ілинойс сказала, що у Вашинґтоні деякі урядовці приватно критикують московську конференцію і кажуть, що вона є перемогою для держав Осі. Це так тому, бо її вислід буде в засаді такий самий, якби це була перемога Гітлера, бо на місце Гітлера в Европі прийде Сталін, лише, що його влада буде ґарантована Аліянтами.

КУПИЛИ ДИСТИЛЯРНЮ ГОРІВКИ ЗА 23 МІЛЮНИ ДОЛЯРІВ.

НЮ ЙОРК. — Сітон Портер, президент Краєвої Корпорації Дистильованих Продуктів, проголосив, що його фірма закупила за $23,000,000 Сентюрі Дистилинґ Компані в Шикаґу. На складі підприємства є тепер 250,000 барилок горівки, а як її розділять на пляшки, цей припас видасть 4,000,000 скринок. Крім ціни купна треба буде ще заплатити $125,000,000 податків та за роботу при переливанню горівок до пляшок.

ДОМАГАЮТЬСЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ЛАДУ В РОБІТНИЧИХ ЮНІЯХ.

НЮ ЙОРК. — Після двох років студій проґолосила Американська Юнія для Громадянських Вольностей доклад з домаганням до юній, щоб вони завели в себе більше демократичний лад. В докладі сказано, що в багатьох юніях запанували кліки, які допускаються ракетірства і відсуджують членів від правильного виконування своїх прав. Крім цього баґато юній не допускають нових членів, роблять різницю між одними членами й другими, деякі недопускають ніґрів та жінок, і т. п. Це все викликує неґодування серед громадянства і коли юнії не очистять себе з таких практик, то занапастять робітничі здобутки, осягнені літами боротьби та праці.

Домагається фінансів для початкових праць ЮНРРА

АТЛАНТИК СИТІ. — На нараді представників 44 держав обговорено, що в засаді поодинокі ненападені держави мають доплачувати до спільної скарбниці ЮНРРА (Юнайтед Нейшенс Реліф енд Регабалітейшен Адміністрейшен) по 1 відсоткови їх приходів, але для держав, що не можуть на те спромоґтися буде визначена інша норма. Тому, що вже тепер треба гроша на заложення центрального бюра у Вашинґтоні, а також філіяльного бюра в Лондоні для Европи і ще іншого на Сході, предсідник Лімен домаґався, щоб держави вже наперед причинилися якоюсь грошевою сумою до спільної скарбниці, заки ще їхні парляменти ухвалять цілий розмет. Цей тимчасовий даток можна буде опісля зарахувати до загального розмету.

ПЕРШИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ АМБАСАДОР ДЛЯ КАНАДИ

ОТАВА (Канада). — На підставі взаємного порозуміння між Злученими Державами й Канадою піднесено послів обох держав до ранґи амбасадорів. Першим американським амбасадором є Рей Атертон, котрий представився в своїй новій гідности ґенеральному ґубернаторови Канади лордови Атлонови в його урядовій резиденції.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ДІСТАНУТЬ КАНАДІЙСЬКУ НАФТУ

ОТАВА. — Між Злученими Державами й Канадою прийшло до угоди, на підставі якої уряд Злучених Держав дістав на протяг цілої війни право експльоатації нафтових піль Каноль у Північно-Західній Території. Олій із цього проекту потрібний для воєнних операцій в Алясці. Нараховують, що з 27 нафтових джерел у цьому проекті добувають денно 3,000 барилок нафти.

Европа спекулює про стрічу Рузвелта, Чорчила й Сталіна

ЛОНДОН. — Всі просто радіові стації держав сателітів Німеччини голосять прерізні спекуляції на тему наближаючоїся стрічі Рузвелта, Чорчила й Сталіна. Декотрі подали вже навіть, що вона відбувається й де. Одначе радіові стації самої Німеччини про цю справу ще мовчать; видно Німеччина припоручила сателітам затягати язика.

Британські урядники поводяться дуже замітно: вони нічого ні твердять, вони нічого не заперечують і радять над справою не спекулювати.

НІМЦІ ГОТОВЛЯТЬСЯ ДО ФРАНЦУЗЬКОГО ПОВСТАННЯ

ЛОНДОН. — По Франції розійшлася вістка, що німецька окупаційна влада заборонила маршалови Петенови виголосити якусь промову на радіо. Вістка розбурхала французьке населення, переконавши його, що зближається час крізи. Ходять тепер чутки,- що Петен збирається резиґнувати, а деякі чутки навіть кажуть, що він уже зрезиґнував.

Німецька влада в Франції передбачує занепокоєння в Франції й приготовляється втопити їх у повені крови.

ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ВИПУЩЕННЯ НА ВОЛЮ ПРОВІДНИКА БРИТІЙСЬКИХ ФАШИСТІВ

ЛОНДОН. — Протести проти випущення на волю Освалда Мозлія, провідника британських фашистів, не вгавають. Найбільшу акцію проти визволення підняла британська комуністична партія, котра вважає звільнення Мозлія з вязниці як доказ, що багацька кляса Анґлії передбачує близький конець війни та збирається випустити фашистів на робітничу клясу.

СОВЄТИ ЗАПЕРЕЧУЮТЬ БАЖАННЯ ПАНУВАТИ НАД ЕВРОПОЮ

МОСКВА. — Совєтський журнал „Війна й робітнича кляса" виступає в передовиці проти закидів проти совєтського союзу, що мовляв він хоче панувати над Европою, або її збольшевичувати. Каже „Війна й робітнича кляса", що совєтський союз стоїть за самовизначення всіх країв, окупованих Німеччиною.

ФРАНЦУЗИ ВИПУСТИЛИ НА ВОЛЮ ЛЕБАНОНСЬКИХ ПРОВІДНИКІВ

АЛЖІР. — Французький Комітет Національного Визволення дав до зрозуміння, що він рішив випустити на волю президента Лебанону й міністрів, котрих арештовано було за домагання негайного признання незалежности Лебанону. Комітет заявив, що він шукає способу вдоволити домагання повної незалежности Лебанону в рамках мандату, признаного Франції над Лебаноном.

ВСІ НА БЕРІГ МОРЯ, але не для купелі, а для воювання. Маринарі висіли щойно на побережжя Буґенвилу й витягають на беріг баржі, аби вивантажувати з них припаси. Одіті для джунґлів, у відповідні шоломи й уніформи, вони готові кожної хвилі стрінутися око в око з японцями.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІЙСЬКА ВИСАДЖЕНІ НА ОСТРОВИ ҐИЛБЕРТА

ПЕРЛ ГАРБОР. — Американські війська й маринарі дісталися на острови Ґилберта на центральнім Пацифіку. Заняли вони атолі Макин й Тараву, що були найдалі на захід висуненими островами в посіданню японців.

Висадження цих військ захороняли гармати великих американських воєнних кораблів, що сподівалися стрінути там з японською фльотою. Як досі, так і цим разом японці воліли не виходити на бій. Як казав секретар фльоти Накс, наші кораблі даром шукали японської фльоти від 2. листопаду.

Японці тепер найшлися між двома новими офензивами: між південною офензивою на Рабавл, котрою проводять ґенерал МекАртур й адмірал Голсі, та цею новою, централько-пацифічною.

Кампанія МакАртура й Голсія посувається далі вперед. Оноді вона наскочила на японський конвой, що віз вояків з Труку, та затопила 10,000 тоновий перевозовий корабель. Сухоземні війська на Новій Ґвінеї скріпили свій натиск на ворога.

ЗАВЗЯТІ БОЇ НА ЗАХІД ВІД КИЄВА.

ЛОНДОН.—Московське радіо признало при кінці тижня, що червона армія мусіла здати ворогови місто Житомир, котре вона була заняла 13 листопаду. Одначе того самого дня воно проґосило заняття міста Овруча, що лежить усего 52 милі від старої польської границі. На захід від Києва німці розвинули зчасом кольосальну офензиву, котру одначе червона армія успішно відбиває.

Червона армія розвиває офензиву далі на полудне в напрямі Кривого Рога, головного осередка сталевого промислу на Україні.

У неділю Москва сповістила заняття 20 місцевостей в околиці Річиці, між ними Горваля, що лежить на західному березі ріки Березини. Німецькі проти-атаки в окрузі Коротишева здержано без прірвання російських ліній.

ДАЛЬШИЙ ПОСТУП АЛІЯНТСЬКИХ ВІЙСЬК В ІТАЛІЇ.

АЛЖІР. — При кінці минулого тижня аліянтські війська в Італії зробили найбільший поступ за останніх пару тижнів, підчас котрих аліянтська офензива майже зовсім звільнилася через зібрані ріки, невстанні дощі й німецькі підкріплення.

Найбільший поступ зробила восьма британська армія, котра заняла південний беріг ріки Санґро аж до Перано. Вона заняла місто Аркі, переломавши завзятий опір німців. Неменше важні поступи поробила ця армія в центрі лінії, що йде впоперек Італії; війська вийшли вже далеко поза свою базу Сальчіто й заняли сто квадратових миль.

БРИТІЙСЬКІ ЛІТАКИ БЮТЬ ПО ФАБРИКАХ ОТРУЙНИХ ҐАЗІВ.

ЛОНДОН. — Британські бомбовики доконали в пятницю вночі великого рейду на німецьке місто Левенкузен, котре вважається нині передмістям Кельну, а котре має найбільші в Німеччині фабрики отруйних ґазів. Атака була дуже велика, хоча уряд не подав числа літаків, що брали в нім участь. Здається, в ньому брало менше літаків, ніж у попередньому рейді на Людвиґсгафен.

Ворог ставив такий слабий спротив, що британці втратили всего 5 бомбовиків. Британці бомбардували тіж німецькі летничі майдани й промислові фабрики на французькім побережжу.

НІМЦІ МАЮТЬ 50 ДИВІЗІЙ НА СЕРЕДЗЕМНОМУ МОРЮ.

АЛЖІР. — За обчисленнями аліянтських військових знавців, німці мають тепер 50 дивізій в різних краях Середземного моря, не вчисляючи в це хорватських і болгарських військ. З того числа в самій Італії мають вони 10 дивізій. Решта роскинена по кожному просто краю від Греції на сході по Францію на заході.

НОВА ПАРТИЗАНСЬКА ОФЕНЗИВА В ДАЛЬМАТІЇ.

КАЇРО. — Радіо „Вільна Югословія" сповіщає, що югославські партизани почали проти нівців у Дальматії нову офензиву з ціллю прогнати їх зовсім з побережжя Адріятику.

Команда партизанів Броза каже, що німці почали нову офензиву в центрі Боснії, але партизани їй успішно ставлять опір. Великі бої йдуть довкола Травніка й Сараєва.

РУМУНІЯ ВІДКЛИКАЄ АРМІЮ.

ЛОНДОН. — Заповідь стрічі президента Рузвелта, премієра Чорчила й премієра Сталіна заставила вже румунський уряд шукає за способом вицофати свої війська з російської кампанії. До швайцарського Берна прийшли вісти, що Румунія вже почала стягати ці війська домів. Румунські купші в Букарешті в паніці продають всяке добро в Туреччину.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.60
В Джерзі Сіті і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75

СЕКРЕТАР СТЕЙТУ ПЕРЕД КОНҐРЕСОМ

Промова секретаря стейту Гола перед американським конгресом є великою подією під багатьома оглядами.

Передусім формально, бо це перший того роду випадок в історії Америки, що член кабінету президента являється зо звітом перед конгресом. Досі в Америці держалися твердо засади, що кабінет президента, як адміністраційна екзекутива, є наскрізь незалежна від законодатної частини уряду й перед ним не відповідає і з ніякими звітами не являється. Тепер у цій традиції зроблено перелом, щоправда в справі заграничної політики, в котрій сенат має попри адміністрацію вирішальне значення; одначе можливе й таке, що з цього прецеденту виробиться якась нова форма співпраці між двома вітками уряду.

По суті промова секретаря Гола є великою подією, бо трактує вона про незвичайно велику подію в історії Америки, бо про участь Америки в конференції трьох потуг. Цею участю, як сказав Гол, Америка зійшла з дороги ізоляціонізму й відрубности. Зрештою не сама тільки Америка. І Британія, і совєтський союз, і Китай, — кожна з них „у минулому у різній мірі спиралася на політику відділення й бокування". Аж в Москві ці „чотири уряди пообіцями один одному переводити до найдальших границь широку й поступову програму міждержавної співпраці. Це діло має природно всесвітне значення".

Про саму конференцію в Москві публична опінія з промови Гола не довідалася багато нового поза те, що вона знала досі з його заяв перед пресою. Підчеркнути хіба варта його запевнення, що в Москві ніяких тайних умов не тільки не роблено, але й ніхто їх робити не пропонував.

Підчеркнути теж треба, що Гол дивиться на московську декларацію як на заяву в дусі Атлянтійського Чартеру. Цим він пришпилює як брехню пропаґанду, що мовляв московська декларація уневажнила Атлянтійський Чартер, бо мовляв той говорив про народи, а ця говорить про держави. Заява Гола про повну згоду учасників московської конференції роскриває теж брехливість пропаґанди про якісь нібито росходження серед великих держав, передовсім пропаґанди, що мовляв одні держави під проводом Америки стоять за відому з першої світової війни засаду національного самовизначення, а інші, з Росією на чолі, проти цеї засади. Кожне слово секретаря Гола свідчило про повну згідність трьох великих держав. Годилися вони не тільки в тому, що вони проголошували, але навіть у тому, що вони рішали не дискутувати, а полишити на дальше майбутнє; як наприклад справу державних границь, себто питання державної приналежности спірних територій.

ЧИ В ЧИТАННЮ ҐАЗЕТИ Є БИЗНЕС?

Згадуючи про 50-літний ювилей „Свободи", написали її читачі багато компліментів на адресу самої газети, на адресу видавців та редакторів. За вийнятком живучих ще урядовців Українського Народнього Союзу та декого з редакторів ці компліменти та признання мусіли йти на адресу небіжчиків. Що правда, небіжчикам не памятаємо їх злих діл, а славимо добрі діла. І тому в памяти людей виростають колишні діячі, письменники, провідники, як герої. Ними інтересується теперішнє покоління більше, ніж колишнє, їм сучасне покоління. Ми слідимо за кожною звісткою з їхнього життя, як за якоюсь мітичною подією. І добре робимо. Бо треба мати живій людині якийсь ідеал, щоб нове покоління могло його наслідувати. І от тому кажемо та пишемо: „Чи не варт читати „Свободу" тому, що для неї трудився понад сили її основник бл. п. о. Григорій Грушка"? А чому не дати признання о. Макарови, Дмитрову, бл. п. Арданови, Стеткевичови й іншим? Варт хоч по смерти пошанувати їх заслуги та їх працю, всеодно, чи ця праця находила за їхнього життя признання, чи ні.

Нема де правди діти, праця минулих поколінь, це скарб для нового покоління. Колиб, на приклад, не було „Свободи", треба булоб її щойно закладати, над нею працювати може й понад сили. Так уже буває, що як хто має амбіцію щось створити, він посвячує свої сили, свій гріш, просить за допомогу, лає неохочих і т. п., поки свого не осягне. Колиб не було таких піонірів, само діло пропалоб і люди за нього забулиб. Отже нераз, так уже з традиції, підпомагаємо добре діло, щоб пошанувати скарб, призбираний минулими поколіннями. І самі нераз перед собою міркуємо: „Якже то не підтримати того, що ми унаслідили? Чи то ми вже такі марнотравні, чи недбалі, чи маловартні? Навіть готового не вміємо втримати?

Але є ще й друга сторона вартости газети. Є це особистий інтерес читача. На нього в нас мало звертається уваги, бо в нас якось так принялося, що друковане слово вважається чимсь наче поза-життєвим інтересом, оттак, як маємо йти до церкви на богослуження, як маємо йти на народні зібрання і т. п. А якби так хто сказав, що читання ґазети є власним, особистим інтересом читача, то така людина моглаб навіть обидитися. „Якто, чиж я не патріот, щоб ще й на ґазеті робити бизнес? — Я читаю з патріотизму!"

Коли так, пробуймо глянути на читання ґазети з бизнесового боку. Найсамперед з точки пошани людини. Кожна людина хоче мати якесь значіння у своїх сусідів, приятелів, знайомих. Пошану не все добувається грішми. Гріш це „річнабута" і її легко можна втратити. А кільки людей має гроші, але не мають пошани в інших? Бо гроші добрі, але в додатку до чогось іншого. Як ви вмієте мудре слово сказати, як вмієте розповісти, що діється в світі, як вмієте чемно повестися, як вмієте другого чоловіка належно оцінити — оце головне, а до того — гроші! Отже поведінки, знання справ, знання світу треба людині навчитися. Навіть у школі вчена людина мусить безупину доповнювати свою освіту, щоб йому мозок не заржавів. Модерний світ тому придумав ґазети, щоб давати легко біжучу освіту та інформації про все, що діється в світі.

„Свобода" є теж такою ґазетою. Її основники чи власники не мають, так сказатиб ніякого особистого інтересу, лише інтерес читачів на оці, тому вони докладають усіх сил і старань, щоби помогти читачам „зробити бизнес". Отже тому видавці шукають грошей на їх видавання; тому редактори добирають всіх способів, щоб по своїм силам дати читачам як найпринаднійший матеріял до читання; щоб вибрати новинки, які мають звязок з їхнім приватним та громадянським життям; новинки, які їм вказують на найновіщий поступ у світі. Також добираються відповідні статті, вибираються дописі, жарти, оповідання, фейлетони, й інші твори людського духа. Колиб так читач самий мав шукати за такими матеріялами, це забралоб йому часу й гроша і не знати, чи йому вдалосяб це найти. Бо хто шукає за якоюсь ділянкою чи науковою, чи інформативною, чи практично-бизнесовою, цей не щадить гроша, щоб її найти. А в „Свободі" звичайно її читач має все виложене як на долоні, приспособлене до способу думання читачів, навіяне вищим духом... Отже чи це не є інтерес читачів мати таку ґазету, що підходить під їх рівень освіти й думання?

Коли так воно є, чи не вартаб дати „Свободі" признання, через придбання їй більше передплатників та через дбання про збільшення її фондів на видавництво в теперішних важких часах?

Проф. Микола Чубатий.

Самостійна Україна чи у федерації з меншими сусідами?

В попередних статтях обговорювали ми справу всесвітньої надержави та які є можливости всеевропейської федерації. Ми прийшли до переконання, що таких можливостей не багато. Так само ми прийшли до висновку, що федерація України з Московщиною неможлива прямо з тої причини, що Московщина біла вона чи червона не признає самостійної української нації. Не важне тут чи царська Росія називала територію полудневої Росії Малоросією чи червоні називають нині полудневу Росію Україною, бо для одних і других Україна це тільки географічне поняття, так як в Америці Пенсилвенія чи Каліфорнія, а не територія окремої, хочби навіть сфедерованої другої нації. Відношення Московщини до України ані в сотній частині не подібне, на приклад, до відношення Ірляндії чи Канади до Англії. Це відношення Польщі до „Малопольскі Всходней", гірше ще тільки терористичною формою адміністрування України.

Правда, признають большевики, що там нарід говорить трохи іншим діялєктом, співає гарні свої пісні, має мистецькі вишивки, варить добрий борщ та вибиває гопака, але це не є нація з правом бути господарем на власній землі. Господарем має бути москаль, він має розпоряджати багатствами України. Хто бачив хочби совєтські фільми тут в Америці, от хочби такий фільм як „Партизани" ("Guerilla Brigade"), то там співають правда гарні українські пісні, але дієві особи не говорять вже українською мовою, тільки якоюсь мішаниною в більшости вже з московськими словами, а не українською мовою. До тої самої цілі прямує засмічування українського словника російськими словами. Чисто вже практичну ціль має введення в Україні двох урядових мов української та російської, хоч на ділі урядовою мовою є тільки російська. Це все прямує до того, щоб загнати знов українську мову на село, як ділєкт пастухів.

За царату в часі найстрашнішої реакції виставили в Києві памятник Богданови Хмельницькому, що булавою вказуючи на північ, немов вказує куди українцям шлях. Під памятником було написано „Хочемо під православного царя восточного". Таку самісіньку тенденцію має недавно установлений верховним совєтом Росії орден Богдана Хмельницького для військових та партизанів, та перезвання старого Переяслава на Переяслав-Хмельницький. Як за царату має це все вбивати українцям в голови ідею, що без Москви Україні жити неможливо. На ділі це є грубе перекручування історичної правди, бо Переяславську Умову та піддання України під Москву (1654) Хмельницький вже по році вважав помилкою, а 1656 року таки пірвав з Московщиною. Та Москві йде про вбивання самостійницького думання серед українців різними такими свідомо історично перекрученими та підфальшованими фактами; самож самостійництво випікається огнем та кровю. Бажання бути незалежним від Москви та жити своїм власним свободолюбним життям на власній землі український нарід окупив в останніх двацяти літах грубою сумою людських жертв біля 8 мільйонів трупів.

Чи може український нарід є проти московського народу та є засадничо проти людської федерації з Московщиною? Певно ні! Колиб Москва хотіла трактувати Україну як рівнорядного члена союза та колиб український нарід міг у союзі з Москвою бути паном на власній землі не багато українців булоб проти союза і з Московщиною. Того нині немає тай не буде, бо це противне московському думанню, принаймні доси кожночасному московському урядови царському, демократичному чи комуністичному. Одинокий вихід з того положення є розрив України з Москвою та самостійно або в спілці з другими народами уложити своє незалежне життя так, щоб український нарід міг бути господарем на власній землі та щоб дістав змогу свобідно розвивати свої талани, Богом йому дані, зберігати традиційний шлях свобідного та демократичного життя, що міститься вже в самій психіці української душі.

Чи можливе істнування Самостійної України?

Для самостійного істнування якогось народу як державної нації потреба трьох чинників: зрілої маси з потрібною провідною верствою, що вміла-б собою господарити, економічної сили для самостійного істнування, можности забезпечення своєї державні межі перед чужинецьким нападом.

Кожний окупант української землі, недавно також націстичний комісар для України Кох, заявляє, що українці неспосібні самі собою господарити, себто що не мають першої умовини до самостійного державного життя. Таке саме повторювали москалі та поляки: ви не маєте цього, ви не маєте того. На ділі це не є нічого інше, а тільки виправдування чужинецького панування над Україною. Що український нарід через свій вибуялий індивідуалізм є тяжким елементом до державного життя, це правда, але теж друга правда, що за останні двацять літ під чужинецьким пануванням він сильно дозрів та зрозумів потребу підчинятися власному проводови та зберігати національну солідарність. Це теж факти незаперечні.

Приміром сильного зросту державницького думання серед мас принайменьше Західної України, яка нам більше відома, це власними силами створені могутні господарські організації серед найтяжшої дійсности польського панування. Дальшим доказом цього рідка солідарність українського народу. Впродовж останних двацять літ польський уряд пошукував серед українців якусь ґрупу, що хотілаб апробувати польське володіння над Західною Україною та її не найшов. Яка група появилася (д-ра Даниловича, Твердохліба, о. Ількова, д-ра Бачинського) кожна марно загинула скорше ще нім розпочала свою роботу.

Навіть відома угода українських послів в польськім парляменті під проводом послів Мудрого та Целевича була попереджена заявою українських парляментаристів, що признають фактичний стан польського володіння та з ним рахуються як з фактом, до якого треба якось достосуватися, одначе як представники українського народу вони ніколи не зрікаються природного права українського народу серед змінених політичних обставин реклямувати право українського народу до власного державного життя.

Обставин на східній Україні ми так добре не знаємо, одначе важко подумати, щоб й там біля шість-літний час 1917-1923 боротьби проти московського панування та час життя українського народу під досить зносним, коли йде про національні справи, режімом в настуних семи роках (1923-1930) минув безслідно на державницьким вихованню та думанню східних українців. Декого може милити геройство з яким українці в червоній армії боряться проти німецької окупації. Це наслідок традиційної ненависти східних українців до німців та підсвідоме вичування, що з рук німецької кольоніяльної влади Україні вже нелегко буде вирватися. Але це не є ніякий доказ кредиту українського народу для червоно - московської влади.

Тут повторюється та сама ситуація, що була у Росії перед вибухом революції (1917). Хто був в Галичині тоді, то знає, що українці в царській армії йшли хоробро битися проти німців та австрійців під Перемишль, в Карпатах, але рівночасно крили в душі думку обернути цю зброю проти чужого панування над Україною. І дійсно український волинський полк перший у царській столиці підняв прапор революції. А цеж було по 150 літах чорної царської реакції, а не по такій свіжій традиції визвольної боротьби, яку червоні росіяни ще 1937 та 1938 задавлювали в потоках крови. Немає двох думок, що український нарід через чужинецьке панування не мав змоги підховати потрібних кадр адміністраційної верхівки та технічних сил, потрібних до будови держави. Їх мабуть укритих під комуністичною дійсністю є більше на східній Україні, ніж

(Докінчення на стороні 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

74)

Грошей досі сплило звиж 800 ринських до головної каси, — вкладки покищо плили ще правильно, але підприємці почали наново і ще тугіше давити, ніж попереду, і треба було надіятися, що вкладок швидко омаліє і що в часткових касах мусить лишатися більша часть грошей на запомоги для потребуючих, хворих і безробітних. А в такий спосіб скільки то ще місяців потягне, поки набереться потрібна сума! А коли так, то й замірена війна не зможе початися швидко, і робітники почнуть сумніватися про свою силу, і запал їх остине і все пропаде. Або коли ні, то роздразнений народ вибухне завчасно, вибухне без ладу і без певної цілі, протратить силу дармо, а замірене діло все таки пропаде.

А вже коли кого мучили і гризли такі думки, то, певно, найбільше Бенедя. Адже ділo це — то було його кровне діло, вистраджане тисячними муками і трудами, оповите в блискуче проміння надії. Адже у тім ділі — він чув це виразно — лежало тепер його серце, всі його сили, ціле його життя. Він не знав, не бачив нічого поза ним і, можливо, невдача цього діла показувалася йому рівнозначною з його власною смертю. Тому не диво, що коли тепер при виповненню його замислів почали насуватися чимраз нові трудности, Бенедьо днями й ночами оце тільки й думав, як їх побороти або обминути, позеленів і похуд до решти і не раз довго-довго ночами, мов сновида, ходив по Бориславі, сумний, понурий, мовчазливий, а тільки час від часу важко зітхав, позираючи в темне, непривітне небо. А трудности бовдурилися чимраз вище, і Бенедьо чув, що йому починає нестаавати сили, що його голова мов довбнею прибита, мозок мов омертвілий, не здужає вже з давньою силою працювати, не може напасти на ніякий щасливий слід.

От так діждався Бенедьо знов того вечора, коли в Матієвій хатині зійшлися побратими на пораду. Що діяти? Народови нетерпиться. Чому не дають знаку, чому не зачинають, чому нічого не роблять? Люди починають опускати руки. Вкладки починають вплинати слабше, підприємці знов зменшили платню ще й проти давнього. Голод по селах трохи перестав, але жнива такі вбогі, яких ще не тямили люди від тісних років: рідко кому вистачить свого на прожиток до великого посту, більша половина ледве дотягне й до Покрови. Народ швидко ще дужче почне пертися до Борислава, ніж досі.

Колиб що зачинати, то тепер найліпше, бо тепер ще найлекше стримати людей по селах, щоб не йшли до Борислава, га навіть можна би більшу половину з Борислава виправити на села на яких два-три тижні, щоби тут тим лекше було держатися без роботи. А тут грошей нема на стільки, — в тім біда! Коли побратими договорилися до того „сука", то всі стали й понурили голови, не знаючи, що на те порадити. Мертвецька тиша залягла хатину, тільки нерівний тривожний віддих тих дванадцяти людей роздавався між низькими, покривленими стінами хатини. Довго тривала мовчанка.

— Га, дійся воля Божа, — скрикнув нараз Сень Басараб, — не журіться, я тому зараджу!

Той голос, та нагла рішучість серед загальної тиші й безсильности вразили всіх побратимів, мов наглий вистріл з рушниці. Всі зірвалися й обернулися до Сеня, що сидів, як звичайно, на стільчику коло порога з люлькою в зубах.

— Ти зарадиш? — запитали всі в один голос.

— Я зараджу.

— Але як?

— То моє діло. Не допитуйтеся нічого, тільки розходіться. А завтра в тім часі будьте тут, будете видіти!

І більше не сказав нічого, і ніхто його не допитував більше, хоч у всіх, а особливо в Бенедя, на серці залягла якась тривога, якийсь холодний біль. Але ніхто не сказав нічого, і побратими розійшлися.

Сень Басараб, коли вийшли на вулицю, взяв за руку Прийдеволю і шепнув до нього:

— Підеш зі мною?

— Піду, — сказав парубок, хоч його рука не знати чого тремтіла.

— Будеш робити, що я скажу?

— Буду, — сказав знов парубок, але непевним, мов недобровільним голосом.

— Ні, ти не лякайся, — вважав конечним успокоїти його Сень, — страшного нічого нема в тім, що я задумав. Тільки сміло й живо, а все буде добре!

— Не пендич, а кажи, що робити, — перебив йому Прийдеволя. — Адже знаєш, що мені все одно.

Ніч була вже досить пізня. Майже в усіх хатах, окрім шинків, світло не світилося, і бориславська вулиця була зовсім темна. Оба наші побратими йшли мовчки горі вулицею. Сень пильно глядів по вікнах. Дійшли вже на середину Борислава, де доми були трохи огрядніші, помальовані то жовтою, то синьою, то зеленою краскою, з заслонами на широких вікнах, і з мосяжними клямками при дубових дверях, з ґаночками або й без ґаночків, а перед кількома були навіть малесенькі за штахетами огородці з нужденними квітами. Тут жили бориславські „головачі" та „тузи" — головні підприємці. Насередині, найкращий з усіх, стояв домок Германа Гольдкремера, критий блахою і ніні зовсім пустий, бо Герман рідко коли ночував у Бориславі. Побіч нього, трохи віддалік від решти, стояв другий, не такий гарний і далеко не такий огрядний, — домок Іцка Бавха. В однім його вікні було ще світло, — очевидно, що Іцик мусів ще не спати, бо вікно було іменно з його кабінету.

(Дальше буде).

ВІД ОБЄДНАНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ М. НЮ ЙОРКУ

Як відомо, то по цілім краю ведеться тепер кампанія, щоб зібрати на цілі Краєвого Военного Фонду 125 міліонів долярів. На самий Ню Йорк припадає квота 17 міліонів долярів. Це є велика сума й щоб її призбирати, то всі громадяни мусять жертвувати. І багатий і бідний, кожний відповідно до своїх засобів, мусить дати відповідну жертву. Інакше ця значна сума гроша не може бути зібрана.

Цей обовязок, щоб кожний зложив відповідний даток, відноситься і до нас, американських українців. І ми також не тільки повинні, але мусимо сповнити свій патріотичний обовязок, та жертвувати щедро на цей Военний Фонд.

Централя Краєвого Военного Фонду в Ню Йорку приділила кожній поодинокій національній ґрупі відповідну квоту, яку ця ґрупа повинна виповнити. І на наш Комітет є наложена також відповідна квота, яку ми маємо виповнити. Маючи на увазі цю загальну квоту, кожному поодинокому товариству, що входить в склад Комітету, призначено для зібрання певну суму гроша. Власне до цих товариств ми відносимось з проханням, щоб вони доложили всіх зусиль в зібранні цеї суми, яка на них є наложена. Бо тільки тоді, коли всі орґанізації, без винятку, виповнять свою квоту, можна буде сказати, що ми сповняємо як слід наш теперішній обовязок супроти нашого краю, а також супроти наших синів, чоловіків, братів, які віддають своє життя за те, щоб забезпечити нашу будуччину.

Як уже було проголошено в „Свободі", то на 5. грудня відбудеться заходами Обєднаного Комітету здвиг, який влаштовується на дохід Военного Фонду. А тому, що на 7. грудня закінчиться кампанія збірок на Военний Фонд, то саме на здвизі треба буде передати ці всі жертви, які поодинокі орагніазції зберуть на ці книжечки, що їх дістали від Централі Военного Фонду. Таксамо треба передати на здвизі ці всі жертви, які товариства ухвалять зо своїх кас на цей фонд.

До закінчення кампанії збірок на Военний Фонд остається вже тільки два тижні. У цих двох тижнях віддаймо якнайбільше свойого часу на те, щоб піти між наших знайомих та дістати від них відповідну жертву. Хай не знайдеться таке товариство, що звернулоб якусь книжечку, не зібравши на неї певної суми гроша!

За Обєднаний Комітет укр. амер. орґ. м. Ню Йорку:

С. Ковальчук, предсідник **М. Малетич і Л. Ковальська,** секр.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА ЧИ У ФЕДЕРАЦІЇ З МЕНШИМИ СУСІДАМИ?

(Докінчення зо сторони 2-гої)

на Західній. Одначе будова саме большевицької держави дає доказ, що революційний патос викидає зпоміж народньої маси одиниці, спосібні заступити й кваліфіковану силу в адміністрації чи війську. Таж всі старші совєтські маршали зі Сталіном включно цеж люди, що їх видвигнула революція та які справу повнять може й краще від неодного кваліфікованого адміністратора чи військовика.

Чи Україна має змогу себе утримати та оборонити?

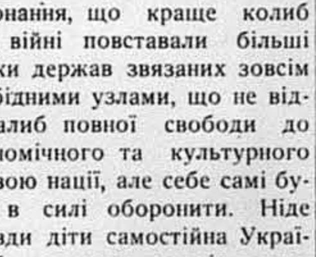
Говорити про самовистарчальність економічну України це повторювати річи добре відомі. Територія України мало не два рази так велика як Франція з широким доступом до Чорного моря, своїми багатствами підземними та надземними, має усі умовини, щоб себе виживити, розвинути головні роди інтустрії, яких сталоб ще й на вивіз. Україна має усі природні дані розвинути свою торговлю з цілим світом.

Забезпека кордонів України це булаб найбільша журба самостійної української держави. Слабою стороною є довгий відкритий кордон з півночи та зі сходу від Московщини, відкритий теж менший кордон від Польщі. Ці дві держави все посягали по українську землю, тому річ природна повстання самостійної української держави принайменше у перших десятках літ не умертвилоб у тих двох головних сусідів аспірацій таки йти на українську землю. Колиб по повстанні української держави повстала ще Білорусія, Польща та Москва не граничилиб зі собою, тому не малиб спірних справ і з тої саме причини, як нерідко в історії бувало, обі ті держави моглиб навіть лучитися з ціллю розбору української землі. Це сухі факти ґеоґрафічного положення.

Річ природна Москва, найменше пятикратно сильніша від Польщі, більше грізна Україні, але з тим треба числитися, що можлива є московсько-польська спілка на розібрання української землі. Як забезпечитися проти того? Захороною моглоб бути якесь міжнародне тіло, яке плянують у повоєннім світі побідні держави демократії проти тих, що схотілиб заколочувати спокій між народами. Досвід з Лігою Народів показав, що таке тіло не дуже то захоронює мирні держави перед напасниками. Україна сама мусілаб подбати про свою безпеку. Це можнаб зробити менше успішно сильним укріпленням границь та великою армією, а це виснажувалоб постійно фінанси держави. Успішніше це можнаб зробити через військові союзи міжнародного характеру або таки через сфедерування з другими народами, що мають подібну небезпеку з боку сусідів України.

Міжнародні союзи мінливі тай таке тепер міжнародне переконання, що краще колиб по війні повставали більші блоки держав звязаних зовсім свобідними узлами, що не відбиралиб повної свободи до економічного та культурного розвою нації, але себе самі булиб в силі оборонити. Ніде правди діти самостійна Україна без союзних звязків з другими сусідами моглаб істнувати, але булаб постійно загрожена. Це теж факт нашої дійсности.

Поза Росією Україна окружена самими малими сусідами, куди меншими від неї та для державної України негрізними. Вони теж загрожені Росією і з ними Україні требаб мабуть увійти у якийсь звязок. Великість україньської території, чисельна та плодовита людність, природні багатства мусілиб у такій федерації дати Україні передове місце. Істнують можливости двох союзних блоків України зі сусідами: федерація України з кавказькими та передно-азійськими народами нинішної Росії або федерація з усіми малими народами поміж Чорним та Балтійським морем. Тим чином моглаб повстати Чорноморсько-Каспійська Федерація або Чорноморсько - Балтійський Союз.

Київ по відході німців

В совєтській ґазеті „Правда" з 12. листопаду поміщений лист Н. Хрущова, секретаря Центрального Комітету Комуністичної Партії України до совєтського премієра Сталіна. Він пише так:

„Вдосвіта 6. листопаду війська Першого Українського Фронту визволили Київ від фашистських наїздників... Боячись повного оточення в місті, німці втекли серед паніки і не мали часу спалити і зруйнувати Києва, як це зробили з Полтавою і з іншими містами на Лівобережній Україні. Все таки ворогові удалось висадити в повітря і підпалити кілька важливих будівель. Вони спалили Київський університет, Дім оборони, міську публичну бібліотеку, електричні станції (київську районову електричну станцію і центральну електричну станцію), висадили в повітря дві майстерні заводу „Більшовик", механізовані пекарні, водопроводи, всі мости і ряд великих апартаментових домів. Збереглися майже всі міські театри. Але були підпалені німцями театр Червоної Армії, театр юного глядача і всі кінотеатри в центральній частині міста.

Німці сплюндрували майже всі доми в місті. З деяких (будинок Центрального Комітету Комуністичної Партії України і будинок Верховної Ради) вони забрали навіть дверні ручки, віконні і дверні рами, паркетну підлогу та повідривали мармарні плити.

Німці хотіли депортувати все населення міста. Вони започаткували полювання на людей, вживали до цього псів, витренованих для висліджування людей.

Киевляни вдавались до різних способів, щоб уникнути неволі. Вони ховались по каналах, замуровували одні одних в пивницях та скривались між старими річами на подах.

Київський лікар Пашков розказав мені, що він, щоб збити з сліду псів, намастив підошви своїх червиків іхтіолом та порозливав нафту.

Підчас полювання на людей в Києві було багато випадків самогубства. Професор Лозинський, коли почув, що жандарми наближаються до його помешкання, отруївся. Вслід за ним отруїлись його дружина й дочка. Німці розстріляли багато людей, які намагались уникнути депортації. На вулиці Підвальна та в Михайлівській і Фруктовій алеях знайдено трупи багатьох людей, які намагались скритись перед німцями і яких німці розстріляли та спалили.

Німцям вдалось депортувати з міста більшість населення. Київ робить враження вимерлого міста.

Тепер багато киевлян повертає з довколичних лісів, болот, балок і цвинтарних гробів. В наслідок страхіть і горя, які вони пережили, ці люди справляють сумне враження. Оставші мешканці вітають Червону Армію з великим захопленням.

Ми приступили до встановлення порядку в місті, перебираючи приміщення, які уникнули знищення і відновляючи найважливіші міські ужитки. Водопроводи, кяі частинно знищені, можуть бути відновлені за кілька днів. Електричні машини, які залишились в фабриках, допоможуть дати містові в кількох наступних днях коло 1,000 кіловатів електричної енерґії, чого буде досить для першої секції водопроводів і для освітлення.

В механізованих пекарнях оціліла певна кількість споряджень і кілька печей. ...рім того ми використаємо 50 мен-Водопроводи, які частинно нам зорґанізувати печення хліба в кількох наступних днях.

Робимо всі можливі заходи для того, щоб якнайшвидше побудувати залізничий міст через Дніпро.

Перебуваючи в Києві 6-го і 7-го листопада, я розмовляв з багатьома мешканцями міста, які з сльозами в очах розказували мені про страхіття націстської окупації.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

ШЕРОН, ПА.

Гостина від. У. Н. С. ч. 386.

Наш відділ У. Н. Союзу ч. 386, який ще до недавна був маловидним в цій місцевости, починає набирати сили й поваги, а це за старанням енерґійних урядників. Також заслуга тут орґанізатора п. Білецького, який недавно в нас бував. Відділ начисляє тепер 70 членів включно з дітьми, тай ще прибувають нові члени.

В неділю, 7. листопада відділ справив гостину, на яку священик в церкві запросив по Службі Божій всю громаду. До столів в церковній салі засіла громада разом з своїм парохом о. С. Мусійчуком, що перевів влучно цю гостину. Предсідник відділу Данило Кучмак з своєю дружиною і дітьми, наші українські фармері, справили присутнім несподіванку, подарували на гостину печене порося звиж 35 фунтів ваги, а це зтої нагоди, що громадянам Кучмакам якраз минуло 28 літ від їх одружіння. Вся громада пожелала їм щастя, здоровля та відспівала гучне „Многая Літа".

Гарні бесіди на тему Союзу виголосили: п. Щерба, Ів. Лисогір, П. Пастернак, Ал. Попів та о. С. Мусійчук, який представив силу, майно й історію Союзу та апелював, щоб уся громада стала в рядах Батька Союза.

Говорили також бесідники й підносили тоаст на честь гр. Кучмакам та подяку за їх старання в праці для Союзу. При кінці забрали слово: предсідник і його дружина і подякували громаді за участь в торжестві. Виявилося, що це так уряд хотів, щоб відсвяткувати Золоту Річницю Союзу, бо якраз минає 50 літ від заснування Батька Союза. Дійсно була це Золота Річниця, бо все відбулось гарно, весело, щасливо із вислідом, бо багато людей приобіцяло списатися в члени Союзу.

Переведено збірку на льокальні і гуманітарні цілі, з чого 5 долярів пересилається на „Ювилейний Дар „Свободі".

Союзовець.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

КЛІВЛЕНД, О.

Шістьлітня річниця Клюбу Матерей.

Старанням громадянки Михайлини Стойка з Клюбу Матерей при Народнім Домі на Істсайді відбувся бенькет і танець. Прибуло тільки людей, що не було місця за столами, тому треба було зарядити кількоразове приняття свіжих гостей при тих самих столах. Хто розуміє такі труднощі, мусить признати, що громадянка Стойка вміла все добре зарядити.

Гостина відбулася на те, щоби вшанувати наших хлопців, котрі пішли на війну. Після того, як гості засіли до обіду, гром. Стойка їх привитала і вказала на значіння нашого свята. Відкривши гостину, попросила до слова громадянку Франд, яка зворушливо представила завдання, боротьбу і долю наших синів на полі бою. Секретар Народнього Дому Іван Сподар висловив подяку гостям за те, що вшанували це свято завізвав до складок на презенти святочні для вояків, а після цього пішли за збіркою громадянки Малицька і Личко. Дари й жертви зложили: $10 громадянин Тарнова; по $2: громадянки Сіка і Войтко; по $1.50 гром. Жовківський і громадянка Личко; $1.25 громадянка Кошла; а по $1 склали громадянки й громадяни: о. Ґресько, Головчак, Купчевич, Гречковський, Пуґач, Луцик, Баюн, Білаш, Самсон, Рудов, Сенюта, Жеруха, Гавриляк, Колодій, Кукиз, Полівчак, Ґой, Ловні, Гаврилишин, Бурко, Ольховий, Гриб, Лучка, Т. Павлина, А. Павлина, Красний, Стойко, Роборецька, Козак, Арнол, Лов, Шийка, Насаль, Гоманчук, Занько, Кароновська. Дальше по 50 центів: А. Сподар, Баландій, Сподар, Шайн, Піщак, Біґоровська, Данилович, Малицька, Федорко, Чабан, Когут, Шваґуляк, Шийка, Левицька, Кравчишин, Чарній, Бобечко, Я. Бобечко, Бейкер. Разом прийшло з ювилею і зо збірки $164.50, а ця сума пішла на презенти для вояків.

За уряд: **Михайлина Стойка,** предсідниця; **Анастазія Шийка,** фін. секретарка; **Сенько,** рек. секретарка і **Баюн,** кас. (Дати не подано).

ПОЛЬСЬКИЙ АМБАСАДОР ПРИНЯТИЙ ПАПОЮ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, (ОНА). — З Риму надійшла вістка, що Святіший Отець приняв на авдієнцію польського амбасадора при Ватикані, доктора Казимира Папія, і говорив з ним про відродження суверенної польської держави. Святіший Отець завжди цікавився польськими справами і поляки стараються вжити його впливу на відбудову Польщі в старих границях.

Польські дипльомати є переконані, що якби католицькі круги в аліянтських краях вжили свого впливу і домагалися привернення Польщі передвоєнних границь, то Совєтський Союз мусівби піддатися і віддати українські і білоруські землі полякам.

АВСТРАЛІЙСЬКИЙ ПОСОЛ В СОВЄТСЬКІМ СОЮЗІ ЗАСТУПАТИМЕ ІНТЕРЕСИ ПОЛЬЩІ.

ЛОНДОН, (ОНА). — Польський уряд в Лондоні заявляє, що Австралія назначила нового посла до Совєтського Союза і, що він буде також заступати інтереси Польщі. Новим послом має бути Джеймс Малоні, який вже звернувся до польського уряду за інформаціями відносно того, що воно хоче, аби він там робив.

Малоні хоче знати всі деталі польсько-совєтських відносин і, здається, робитиме заходи в справі відновлення дипльотмаиичх взаємин.

Що писала "Свобода" тому 30 років?

Червень, 1913. р.

НАША НОВА ДРУКАРСЬКА МАШИНА.

Випускаємо нове число „Свободи" у зміненому форматі. Уважаємо за відповідне подати до відома членам У. Н. Союзу і читачам „Свободи" причину цього. Цю переміну викликало закупно нової поспішної друкарської машини У. Н. Союзом, якої образок подаємо в нинішнім числі (12. червня). Це поможе нам збільшити наш часопис на 12 сторінок друку. Тепер „Свобода" є найбільшим українським тижневиком на світі. Машина важить 35,000 фунтів. Її ширина досягає 10 стіп, довжина 15 стіп, а висота 7 стіп. Коштує враз з мотором і електричним реґулятором $11,000.

УКРАЇНЦІ В РОСІЙСЬКІЙ ДУМІ.

На підставі звіту комісаря російської думи (парляменту) бар. Фарена призналося до україньскої народности 9 послів із усіх 439. Зрештою було в думі 366 москалів, 18 поляків, 9 німців, по 5 литовців і татарів, 4 білорусинів і вірменів, по 3 жидів і молдаван, по 2 греки, сетонці, лотиші, грузини, а по 1 туркменови, лезґінови, шседови і караїмови.

Липень, 1913. р.

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОСВІТНОЇ КОМІСІЇ.

В послідних числах „Свободи" завважала Просвітна Комісія більше одушевлення й зацікавлення справами „Просвіти". Тому хочемо познайомити наш загал ближче з діяльністю Просвітної Комісії. Передусім належить пояснити трохи ближче відозву, оголошену „Шкільним Союзом" і п. О. Галичанкою в „Ділі". О. Галичанка іменована Просвітною Комісією заступником Американської України в просвітних справах на старий край. Вона не лише через часопис підтримує справи американської „Просвіти", але й через її руки переходить ціла праця просвітної роботи, призначена для нас через робітників в старому краю. Багато праць для Просвітної Комісії замовили ми у найзнатніших людей в старому краю. Деякі з них вже надходять.

ЯК СКЛАДАЮТЬ ЮВИЛЕЙНИЙ ДАР „СВОБОДІ"?

Дальші жертви зложили на „Ювилейний Дар „Свободі":

Члени Тов. „Запорозька Січ", від. 234. У. Н. С., в Елизабет, Н. Дж., по $1: Василь Кардаш, Петро Кардаш, Стефан Могила.

Бр. св. Івана Хрестителя, від. 270. У. Н. С., в Джерзі Сити, Н. Дж., з каси $5, а по $1 зложили члени: Михайло Косоноцький, Стефан Ґріца, Микола Пігура, Андрій Бусько, Василь Ґіль, Михайло Баран, Семко Мисак, Михайло Мацях, Андрій Корнило, Микола Заяць, Семко Ленчук, Стефан Гладкий, Йосиф Жарський, Теодор Ґіль, Іван Цілюковський. Разом $20. — За уряд: М. Косоноцький, Н. Пігура.

З гостини від 386. У. Н. С. в Шерон, Па., $5, що їх передав п. Попів.

(Дальші жертви будуть оголошені під тою самою рубрикою, себто: Як складають Ювилейний Дар Свободі?).

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ!

СПРОСТУВАННЯ ПОМИЛКИ.

У „Свободі" із середи, 3. листопаду, в рубриці „Ювилейний дар Свободі", поміщено: М. Рудій і Т. Харит, а має бути: М. Ґузій і Т. Хариш.

М. Маркевич, секр. від. 381.

ДО ШАНОВНИХ ЧИТАЧІВ „СВОБОДИ" І „ЮКРЕЙНІЕН ВІКЛІ"

Як Ви змінюєте адресу, просимо негайно повідомити про це адміністрацію „Свободи". Скоре повідомлення усуває непорозуміння і стримання ґазети. З повідомленням просимо також висилати 10 центів готівкою або почтовими значками на покриття вироблення нового стенсля. Члени і Читачі з Канади зволять присилати **тільки готівку** тому, що канадійських почтових значків не можна виміняти.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"

Прохаємо читачів „Свободи", що змінюють свою адресу, виповнити оцей блянкет, подаючи доконче с т а р у й нову адресу та число відділу, якщо ви є членом У. Н. Союзу, та вислати його в листі з 10 ц. поштовими значками до адміністрації „Свободи". **10 ц. треба доконче залучити на покриття вироблення нової металевої плити.**

Імя й призвище ________________ Ч. від. ______

Стара адреса ________________________

Нова адреса ________________________

Відтворча вартість жінки

Заторкнімо питання які культурні чинники вплинули безпосередньо себто тілесно на відтворчу здатність жінки. Нема сумніву, що культурне плекання фізично кволих і хирявих одиниць відбивається шкідливо на жінці. Зростають жіночі недуги, жіноча неплідність та число самовільних викидів. Одначе це відограє покищо не дуже значну ролю в зниженні творчої діяльности жінок. Але як у тварин домашнє життя шкідливо вплинуло на розмножування так у людини спричинила це цивілізація. Процес обміну речовин, який нарушують культурні впливи, себто розніжнений і складний спосіб життя й харчування, не може видержати ще і дальшого обтяження, до чого причиняється вагітність. Затроєння підчас вагітности більше поширене серед мешканок міста, ніж серед селянок, що ближчі до природного стану; воно ще рідше трапляється жінкам менше цивілізованих племен.

Розвиток акушерства дуже часто дозволяв рятувати матері і діти. В усякім разі це розмірно рідкі випадки; покищо маємо повну підставу задовольнитися досягненнями, що захищають відтворну діяльність жінки й приєднатися до думки Рунґе, що допомога жінці при творенні нового життя — це один із найблагородніших здобутків цивілізації.

Посередній вплив культури за природну ролю жінки багато більший від безпосереднього. А саме підвищені культурні вимоги з одного боку й тяжча боротьба за істнування з другого боку вплинули на відтворну діяльність жінки.

Нема сумніву, що культурні вимоги цивілізованих народів підвищилися. Стародавня простота й колишні скромні життєві домагання щодо одягу, домівки, комунікації, освіти, естетичних потреб, спочинку тощо, минули. Людина щораз більше домагається достатньої участи в культурних добрах. Їх треба бажати кожному, жінці й чоловікові. Жінка-мати повинна стежити за поступом, щоб яко мога передати їх дітям разом із моральними й інтелектуальними прикметами своєї нації. Адже ця передача виходить на користь суспільству.

Але також боротьба за істнування стала тяжча. Зріст індустріялізації й намагання поменшити видатки виробництва та використати найдоцільніше силу робітника, зменшили попит на робочі руки. Далі через зріст жіночої професійної праці виникло для чоловіка немаловажне суперництво. Вкінці приріст людности, спричинений культурою зробив одиниці боротьбу за істнування важчою.

Зріст культурних вимог і тяжка бортьба за істнування не могли не полишити наслідків. Чоловікові важче ніж колись заспокоїти потреби родини; він щораз трудніше зважується засновувати рідне огнище.

Які наслідки мали ті явища для природної ролі жінки?

Важко розвязати питання, чи збільшилося число незаміжних жінок, бо нема порівняльних чисел із минулого. Але тому, що чисельний склад жінок у віці 20—40 рр. у всякім разі більший від числа душ чоловіків-однолітків, то зрозуміло, що багато з них не зможе відограти природну ролю; вони приневолені взятися до професійної праці й іти навзаводи з чоловіком.

Але ми стверджуємо ще далі факт, що в останніх 50 роках — згідно з статистичними даними — жінки стають пізніше заміжніми, ніж давніше. Крім цього відволікати вік одружіння це, з погляду природи, має мабуть ще більшу вагу, ніж відволікати речинець перших пологів. Відтворна діяльність жінки повинна розпочинатися в роках повного розквіту (20—24 рр.), але матеріяльно - суспільні обставини здебільша приневолюють її відкладати її ролю як творця нового життя. Але також у випадках раннього віку одружіння, спостерігаємо як відкладають жінки час, коли стають матеріями, з економічних і інших, густо-часто розбіжних із законами природи, міркувань. Саме для жінки, пізні перші пологи мають недобрі наслідки в неодних випадках.

Далі спостерігаємо, що мати родини виконує нераз, поруч материнських обовязків, професійну працю, бо до цього приневолюють її підвищені матеріяльні й культурні власні потреби та її родини. Материнство й професійна праця занадто важні звання, коли їх виконувати водночас і одно або друге мусить зазнати більшої або меншої школи. Щоправда завдяки культурі відпала деяка праця первісної матері, а проте головна діяльність матері повинна бути в ділянці материнських обовязків, що на жаль відходять нераз на задній плян.

Д-р Роман Ґоцький.

ПОВНО ПОРОШКУ ДО ЛИЦЯ, ТА НЕМА ЧИМ ЙОГО ПРИЛОЖИТИ.

Мають жінки новий клопіт через війну. Досі у пять-центових крамницях легко можна було набути пуздерко з порошком до лиця, а з ним і маленьку подушечку, щоб нею розтерти порошок по личку. Тепер за порошок ще не важко. Його повно. Але не стало подушечок („пофс"). Просто купуєте порошок, але в пуздерку нема подушечки. Отже щось нове. Є амуниція проти ворога, а нема кріса, щоб з нього вистрілити. Недобре підготовила управа армії війну для жінок.

Це не недогляд, а воєнна конечність. Бавовну забирають на перевязування ран на боєвий фронт, а з бавовни якраз виробляли „пофи". Отже фабриканти взялися на спосіб: виробляють „пофи" такі, що їх можна вживати лише на один бік, і тому вони на половину тонші, ніж передтим. Але й це незабаром щезне. Тому радять, у крамницях жінкам та усім, хто хоче причепуритися: „Купуйте „пофи" не з бавовни а з овечої вовни. Правда, це дорогі „пофи", але їх можна прати і бути забезпеченим на літа.

ЯКІ „ДЖАБИ" ДЛЯ ЖІНОК ПІСЛЯ ВІЙНИ?

Війна дала спромогу десяткам тисяч жінок дістати добре платні заняття. Але що буде з жіночими роботами, як війна мине? — Про це говорила учителька нюйорської „Сіти Каледж" Рут С. Райт на зібранню Американського Товариства Університетських Жінок і прийшла до висновку: У часі війни творяться спеціяльні воєнні заняття для жінок, а зате звивається звичайні мирні підприємства. Після війни ці підприємства знову пічнуть правильну працю і жінки підуть туди за роботою. Будуть навіть давні парльори для плекання краси, пічнуть наново працювати фабрики косметиків, розвинуться нові десені внутрішньої декорації, підуть студії над харчами і т. п. Отже скинуть жінки свої „овер-олс", а втягнуть делікатні одяги і вернуться до свого живла.

СИТУАЦІЯ В БОЛГАРІЇ.

АНКАРА, Туреччина, (ОНА). — З Болгарії доносять, що аліянтські бомбовики страшно знищили залізничі дороги й здеморалізували комунікацію до тої міри, що німці не можуть доставити своїй армії на Балканах воєнного матеріялу. Крім того болгарський нарід, що в своїй масі взагалі є проти війни, виступає проти уряду і дорікає, що він цілком непотрібно вмішався до війни і веде болгарський нарід у пропасть. Опозиційні елементи йдуть в підземелля і, якби аліянтська армія вступила на болгарську землю, то болгарські партизани сталиб їй до помочі.

МАЄ ШІСТЬОХ СИНІВ У СЛУЖБІ.—Вдовиця Евелин Герл з Вашинґтону, Д. К., котра має 16 дітей, з того шістьох синів у армії, працює при машині до шиття, уставленій коло вікна, через котре вона часто виглядає, чи не йде котрий зо синів до неї на відвідини.

ЕВАКУЮТЬ ПОЛЬСЬКІ МІСТА ДЛЯ НІМЕЦЬКИХ ДІТЕЙ.

„Весьці Польскє" доносять що до Кракова недавно прибув транспорт німецьких дітей з одного бомбардованого Аліянтами німецького міста, і, що місцеві чинники забрали для них цілу дільницю міста. Полякам казали забиратися, а заряд товариства німецької молоді дістав право посідання. Властителі домів були післали до ґенерал-ґубернатора делеґацію з просьбою забрати свої речі, але там сказали, що ґубернатора нема дома. Таким чином сотні польських людей осталися бездомними бурлаками.

Поліція радила їм зареєструватися і їхати до Німеччини на роботу. В нас, казала з насмішкою поліція, є де спати і що їсти. Ідьте до Німеччини, а там вами заопікуються. Розуміється, опівідав біженець, що з поляків ніхто не хоче добровільно їхати до Німеччини, хіба що кого піймають і силою завезуть. Кажуть, що в німецьких фабриках вже є сотні тисяч поляків. Багато втікає і вертається до Польщі, але як кого злапають, то зараз розстрілюють.

В АРҐЕНТИНІ НЕМА СВОБОДИ СЛОВА.

МОНТЕВІДЕО, Уруґвай, (ОНА). — Арґентинський уряд наслідує тоталітарні держави на всі сто відсотків. Як фашисти прийшли там до влади, то в першу чергу знесли свободу слова і преси. Урядові цензори перевірили публичні бібліотеки і казали спалити твори ліберальних письменників та науковців, які не годилися з політичною фільософією творців третього Райху. Влада замкнула поступові видавництва, вислала в концентраційні табори робітничих провідників і заборонила власникам великих публичних саль наймати їх на збори проґресивних організацій. Одним словом кажучи, все робиться так, як в Німеччині або в Італії.

Клясичним прикладом фашистського наставлення арґентинського уряду може бути факт, що в останніх часах він переслідує не лиш радикальні елементи, але й поступових провідників католицької церкви. Наприклад, Академія Політичних і Моральних Наук з Буенос Айрес була проголосила, лекцію на тему „Влада і Свобода", яку мав виголосити відомий в Арґентині єпископ Міґуель Де Андреа; знаючи, що єпископ Де Андреа є завзятий анти-націст, влада заборонила лекцію, подаючи як причину засаду, що духовенство не повинно мішатися до громадських справ.

Розуміється, що це тільки претекст, бо на ділі католицьке священство в Арґентині віддавен-давна займалося громадськими справами. Про-націстські елементи серед духовенства поширювали серед народу політичні доктрини Розенберґа до тої міри, що навіть парляментарна комісія звернула на це увагу, а поступова частина католицького духовенства — виступала проти цього. Тепер є так, що стара націстська школа має волю, а єпископ Де Андреа — мусить мовчати. Націстські симпатики дорікають йому, що він симпатик комунізму і, що замісць цікавитися громадськими справами — він повинен іти в монастир. Єзуїтський орден в Арґентині радить єпископови Де Андреа залишити „політику" і посвятитися релігійнем студіям в найближчому монастирі.

ЩАДІТЬ ПАПІР.—Дядько Сем хоче, аби ви щадили папір, бо з нього робиться торбинки, які придадуться за морем. Відомі фільмові зірки позують для образу, який має пригадувати громадянам на цей заклик уряду.

ТАРЗАН, ч. 874. Утеча.

Коли Тарзан підійшов до табуна слонів, він побачив, що...

...Тубильці гнали криками бідних звірів у провал, де їх мали стріляти мисливі.

Від його молодости слони були йому лісовими товаришами.

І тепер він постановив врятувати ці звірята від їх страшної долі, навіть з нараженням власного життя.